

LBRIS

We know
books

Florin Zamfirescu

Am fost actor

Premii

- 1965: Medalia de aur la Bienala „I.L. Caragiale“, recitator
- 1966 (27 martie): Marele premiu *Dialog la distanță* pentru *Legenda Mănăstirii Argeș*
- 1973: Premiu de interpretare masculină la Festivalul Tineretului de la Piatra Neamț cu *Piccolo din Speranța nu moare în zori*, în regia lui Dan Micu
- 1975: Premiu de interpretare la Bacău cu *Caractere*, în regia lui George Bănică
- 1979: Marele Premiu „Leul de aur“ la Arezzo, Italia, cu *Năpasta*, în regia lui Alexa Visarion
- 1984: Ordinul „Meritul cultural“, Clasa a III-a
- 1985: Premiul revistei *Flacăra* (pentru modestie)
- Premiul Criticii „Cel mai bun actor al anului 1997“ pentru rolurile Glagoliev și Fouquier Tinville
- 2002: Ordinul Național „Pentru Merit“ în grad de Cavaler
- 2003: Diploma de Excelență în Cinematografia Română
- 2006: Premiul revistei *VIP* pentru cartea *Catifea*
- 2009: Premiul revistei *Confidențial* pentru regia spectacolului *Iubire confort II*
- 2012: Primește de la UNITER indemnizație de merit pentru întreaga activitate
- 2018: Profesor Emerit, UNATC

Cuprins

Un ultim parfum al Teatrului Mare, de Dan Puric	7
Balonul de săpun al copilăriei	13
Maturizarea	54
În câmpul muncii	94
Rămas singur	105
În Capitală	110
Prin cinematografe...	124
Ghelasie	152
Vremuri aspre	162
Brambureala „rivoluției“	175
În democrație	178
O nouă Golgotă	194
UATC – UNATC	202
Balonul de săpun	214
Frânturi	217
Post-scriptum	242
Post-post-scriptum	247
Florin Zamfirescu. Curriculum vitae	251

Un ultim parfum al Teatrului Mare

În una dintre scrierile sale, marele regizor evreu austriac Max Reinhardt spunea: „Artistul își ia rucsacul copilăriei în spate și pleacă la drum cu el.“ Aceasta este, în fond, și sensibilă și tulburătoarea confesiune publică făcută din respirații adânci, menite, parcă, să-i cuprindă toată viața acestui mare suflet de artist, Florin Zamfirescu.

Am fost actor, așa se intitulează cartea, dar din ea țâșnește, parcă fără voința autorului, un teribil și esențial adevăr, ca o sfântă complementaritate, care ar suna cam așa: „Niciodată n-am uitat să fiu OM.“ Căci, în fond, cu ce „defilează“ pe scenă un mare actor dacă nu cu VIAȚA lui de OM, din care dă „viață“ atâtor personaje, care pentru o clipă devin oameni?! Rânduri scrise nu din voința de literatură, ci din pulsațiile unei inimi cinstite, ce dorește să se spovedească în fața publicului cititor, parcă având dorința ascunsă de a-l îmbogăți pe acesta cu atâtea lucruri neștiute și minunate ale vieții unui actor.

Și poate de aceea veți fi surprinși descoperind că în humusul sufletesc al acestui mare artist au fost frământate separat și dimpreună miraculoasele semințe ale unei teribile

inocențe și timidități, îngemănate discret și cu candoare cu cele ale unei dezarmante sincerități, dar, în același timp, și cu cele ale unei forțe subterane, venite din străfundurile sufletești ale neamului său.

„Noblețea mea este că sunt ȚĂRAN“, scria undeva Barbu Ștefănescu-Delavrancea. Și în acest sens, citind cartea, putem afirma din rândurile scrise cu atâta șarm și umor că Florin Zamfirescu provine din această clasă nobiliară, pe care și-o mărturisește cu o inegalabilă candoare și demnitate sufletească. Niciun complex penibil de inferioritate, ci bucuria de a se fi născut din pământul curat al țării, nu din asfaltul ideologiei comuniste sau al barbariei „civilizate“ ce ne înconjoară astăzi. Nu! El își iubește rădăcinile și, de aceea, ele au înmugurit în el, dându-i un neasemuit și unic rod.

Amințirile curg în tornadă, te învăluie, te contaminează, te surprind mereu cu garda jos și, de aceea, de fiecare dată îți țintesc inima. „*Des images rémanentes!*“, scria filosoful Henri Bergson. Acele imagini ale copilăriei care îți rămân neșterse și care te însoțesc pe tot parcursul vieții. Clipa aceea unică, pe care nu poți s-o uiți, când te-a mângâiat mama pe frunte și te-a sărutat pentru prima oară. Sau fiorul acela atât de aparte și intraductibil pe care l-ai simțit, copil fiind, când ai călcat desculț pe iarbă. În fond, vorbind despre copilăria sa, Florin Zamfirescu mărturisește nobil, curat, cu un sublim curaj (dacă ne gândim la vremurile pe care le trăim), despre fondul sufletesc al acestui neam, de care astăzi toți se despart în goană, dezicându-se în viteză și fără scrupule de fibra sfântă a acestui popor, ca să guste, apoi, gratuit, degradant și iresponsabil din mărețul neant pus la dispoziție de puternicii lumii de azi.

Tocmai de aceea, confesiunea marelui artist apare ca un unicat, căci mărturisirea lui înoată împotriva curentului, afirmându-și senin și cu o zdrobitoare sinceritate de copil matca lui sufletească. Poate de aceea, fiind cuprins de lectura cărții, pe nesimțite ai sentimentul că trebuie să-ți pui o centură de siguranță, deoarece prin acuratețea și forța mărturisirii cartea te duce la mari înălțimi sufletești, la acel aer curat și pur al copilăriei unde nu toți mai au acces, dar, în același timp, ești răpit într-un zbor cu multe și neprevăzute turbulențe atmosferice, căderi în picaj, în realități crunte și de neuitat, al vieții. Căci te întrebi: oare care viață de om, și mai ales de artist, n-a fost marcată deopotrivă de bucurii, realizări, dar și de cumplite gelozii, invidii, lovituri de la semeni și mai ales de la colegii de breaslă, de dezamăgiri, deznădejdi și de tăcute și adânci suferințe sufletești?

Aici răsare înălțimea sufletească a acestui artist, care, lovit fiind, nu poate urî, dar are tot dreptul să deteste urâțul. Despre toate acestea vorbește cartea în ordine cronologică, dar și într-o imprevizibilă dezordine a amintirilor care vin neanunțate, dar care își cer dreptul legitim dictat de nevăzuta autoritate a unui suflet sensibil, rănit pe nedrept. Toate acestea alternând cu o suită de concluzii bri-liante, pline de umor și de înțelepciune românească, care, luate la un loc cu cele dintâi, arată, în fond, riscul asumat al OMULUI de-a a trăi printre „oameni“!

Vă veți întâlni cu acea irepetabilă lume a teatrului, marcată de marile ei valori, iar aici puteți vedea încă o dată acea reverență plină de noblețe pe care artistul Florin Zamfirescu o face în fața trecutului glorios al teatrului românesc. Respectul și, mai ales, dragostea față de aceia care au fost piscuri artistice ale teatrului românesc în înalță, parcă, încă o dată în dimensiunea lui de mare artist.

Examenul la Institutul de Teatru, întâlnirea cu marile personalități ale scenei românești, începutul carierei și, apoi, întreaga viață petrecută prin artă și pentru artă se desfășoară în fața ochilor noștri nu ordonat și plictisitor, ci viu, ca și cum totul se întâmplă acum. Resentimentele legitime și le mărturisește cu aceeași sinceritate ca și atunci când iubește și admiră.

Marele impresar Gaby Michailescu spunea că „actrița Mărioara Voiculescu n-a avut nevoie de evoluție, pentru că s-a născut evoluată“. Același lucru se poate spune despre marele artist Florin Zamfirescu, că n-a avut nevoie să facă exerciții de sinceritate pentru că s-a născut sincer. Și nu este întâmplător lucrul acesta, căci, dincolo de lumea fascinantă a teatrului, pe care o mărturisește cu atâta șarm, umor, dar și din când în când cu legitimă durere, veți găsi un capitol cu totul aparte, dar care explică tot. Este acea dedicat părintelui Ghelasie, de la Mănăstirea Frăsinei, marele trăitor creștin, personalitate marcantă a monahismului românesc, lumină pură a creștinismului ortodox. Ce legătură neașteptată între teatru și biserică! Veți afla cu stupeoare că părintele Ghelasie era vărul lui! Și atunci această înrudire nu putea să dea decât un suflet ales, căci părintele, minunea aceasta dăruită neamului românesc, spunea cândva că omul are trei inimi care bat simultan. Prima este inima de carne, cordul, inima biologică, cea care ne ține în viață. A doua este inima sufletului nostru. Și, în sfârșit, a treia este inima lui Dumnezeu din noi. Și părintele Ghelasie spunea că, dacă această inimă din urmă nu mai bate, înseamnă că suntem în infarct duhovnicesc.

Citindu-i cartea, veți descoperi că, în întreaga lui viață, marele artist Florin Zamfirescu n-a cunoscut acest stop cardiac care să-i oprească inima să bată în ritmul lui

Dumnezeu. Și poate de aici, din cauza acestei inimi pe care nu și-a scos-o din piept nicicând, a resimțit marile suferințe și dezamăgiri făcute de semenii.

M-am gândit fără să vreau la destinul acestei cărți în timp și cred că ea transmite din toată ființa ULTIMUL PARFUM al Teatrului Mare, al Teatrului Adevărat. Cartea aceasta pe care o veți citi, cu bucuriile și tristețile ei, închide, în fond, o ERĂ SUFLETEASCĂ, cu bunele și relele ei, dar cu care, din nefericire, nu ne vom mai întâlni niciodată. Născută, parcă, din durerea unei inevitabile despărțiri, ea se impune ca o bornă de hotar între două lumi străine una de alta: una care se retrage discret, suferind, parcă, în taină de tot ce a dăruit și este uitat cu atâta ușurință, și alta care s-a născut agresiv, spontan, fără scrupule și îi mai ales fără memorie.

În fața acestei lumi rătăcite și fără de Dumnezeu stă cu spatele, neclintită, această carte, piatră de hotar, parcă șoptindu-ne „Pe aici nu se trece!“. Căci rostul marelui artist nu este numai crearea operei de artă, ci și apărarea ei, cu tot sufletul, tot așa precum o mamă își apără copilul. Și, atunci, ce este această carte dacă nu gestul suprem al marelui artist Florin Zamfirescu de a-și apăra public și de a nu se dezice de sfintele rădăcini ale neamului din care s-a născut și care, udate cu atâta efort, cu jertfă și lacrimi, i-au dat roadele pe care generos le-a împărtășit de pe scena teatrului și a vieții cu spectatorii și deopotrivă cu semenii săi.

Din această sfântă apărare până la capăt a eului sufletesc, din această sublimă și dezarmantă nedețicere de fibra acestui pământ răsare nu numai ființa unui mare artist, ci deopotrivă floarea cea mai nobilă ce îi însoțește viața: CONȘTIINȚA faptului de a fi ROMÂN!

Balonul de săpun al copilăriei

Nu-mi vine să cred că scriu această carte... Speram s-o scriu peste foarte mult timp, cândva, la bătrânețe, când, olimpiant, am să pot privi înapoi cu tandrețe și cu înțelepciune.

Habar nu am când acest „timp al senectuții“ s-a prăbușit peste mine ca o avalanșă, luându-mă total pe nepregătite. A fost un fel de telefon impersonal care m-a anunțat fără niciun preaviz că timpul mi-a expirat și că va trebui să-mi găsesc liniștea prin a nu mai face nimic... Eram la volan, pe un bulevard oarecare, care, brusc, mi s-a închis ca o barieră. Am coborât parcă din mașină, m-am așezat pe marginea drumului și am fost supus unei derulări neașteptate a vieții mele.

Spre deosebire de atâtea și atâtea interviuri în care, fără să vreau, am fost grijuliu să nu supăr pe cineva, să protejez folosind un adevăr cât mai acceptabil, acum simt nevoia unei exprimări fruste, așa cum viața m-a tratat întotdeauna și pe mine. Prin asta nu mă plâng de nimic, am trăit din plin, am fost binecuvântat cu evenimente remarcabile, dar nu am fost niciodată tratat cu blândețe...

Doar că acum, când le fac tuturor acest dar al mărturisirilor oneste, m-ar bucura enorm – de acolo de unde voi fi – dacă mă vei privi cu înțelegere și chiar cu căldură pentru sinceritatea mea, nu cu vreun fel de ranchiună pe care simt că nu aş merita-o.

Recitind, am încercat să dau o tentă mai veselă cărții acesteia, dar am văzut că nu poți să iei în ușor lucrurile grave ale vieții, drept care m-am hotărât să merg cu Dumnezeu înainte și să fiu o oglindă a vremii, așa cum spune Shakespeare despre actor.

Am apărut pe lume cu un an înainte de jumătatea ultimului secol al mileniului trecut, într-o primăvară frumoasă, cu zarzări înflorind, marți, 12 aprilie, ora 7.20 dimineța, înainte de duminica Floriilor, la Călimăneștii de Vâlcea.

Mi s-a spus că arătam ca un micuț monstru. Aveam capul turtit, cu fața inegală și cu ochiul stâng din care se vedea doar o dungă a pleoapelor, cam ca un ciclop. Mama credea că m-am născut strâmb din cauza vătălei de la războiul de țesut cu care se tot lovise când mă purta în pântec, eu însă am ajuns să cred altceva...

– Tuturor copiilor nou-născuți moașa le zicea „Frumosule“, numai copilului meu nu-i zicea nimic, îmi povestea mama, cu un fel de licărire în ochi, fiindcă apoi continua: Ca, după o lună, când capul tău revenise la normal, toată lumea să exclame că tu ești cel mai frumos copil pe care l-au văzut vreodată...

Vorbe de mamă poate, dar o fotografie de pe când aveam doi ani și jumătate vine să completeze o altă informație spusă mie mai târziu, aceea că, de fiecare dată când ai mei mă scoteau la plimbare prin parc, reușeam să adun mulți oameni în jurul meu când, urcat pe o bancă, vorbeam cu toți ca un om mare. Pot să arăt această fotografie, în care am plete ca de fetiță, cu o privire serioasă, dar cu ce-i puteam cuceri pe „sindicaliști“ nu pot să știu.

Știu că toate astea se petreceau în vremea când deja îmi pronunțam numele: Ninu Zamfăcălecu...

Mai știu că toate amintirile mele de copil și de adolescent sunt străbătute de o veselie și de o bună dispoziție debordante. Nu-mi amintesc decât arareori de întunecimi și tristeți, de parcă întotdeauna ar fi fost soare. Chiar și iernile mi le amintesc cu soarele lucind pe pârții, peste care zburau, în chiote de copii, săniuțele, târliile și boburile cu volan. Frig și veselie iarna, soare și veselie vara, cu escapadele din ce în ce mai primejdioase de pe Olt, din munții Cozia și de prin păduri... Până și locurile copilăriei aveau ceva bun și tandru, ceva îmbrățișător, protector, unde nu puteai păți decât niște simple julituri, chiar și sufletești, nu cine știe ce traume.

Vreau să mai spun de la început că, dorind să desfășor amintiri din viața mea, am hotărât să nu falsific și să nu împodobesc nimic din ceea ce voi povesti. Am ajuns la vârsta când știu că minciuna și vanitatea sunt cele mai rele păcate omenești, de la care se trag toate celelalte nenorociri și boli, așa că te rog de la început să ai încredere în adevărul spuselor mele!

Am avut o mamă care toată viața ei cu un ochi a râs, iar cu celălalt a plâns. Provenea din cea mai înstărită familie a celei mai năpăstuite fundături de sub muntele Cozia.

Satul, de fapt cătunul, se numea Șerbănești, amintind de șerbii de pe pământurile mânăstirești de odinioară. Iar străbunicii mamei se numiseră Mirodot, erei și erite, apoi preoți și preutese din acest sat scufundat în beznă perpetuă. Două familii de fanarioți se aciuiseră în Șerbănești: una de popi din tată în fiu, Mirodot, iar alta de căprari sau oieri din tată-n fiu, Porfirie. Ai lui Porfire dăinuie și azi. Porfirios...

Greci fanarioți, risipiți prin cele două cimitire ale satului, din care, iată, răsărise ca un firisor sălbatic fata cea mică al lui Iancu Popii: Zizi, „Tanti Zizi“ mai târziu, apoi „Mama Zizi“, „Bunica Zizi“ și în cele din urmă „Baba Zizi“, care la 94 de ani și-a luat băgăjelul și s-a dus să doarmă lângă ai ei.

Ca fiu, cunosc destul de multe despre viața mamei. Am aflat că era permanent premiantă, în ciuda faptului că bunicu' Iancu avea ca principiu definitiv că „băieții sunt unde sunt, iar fetele... la tigaie“. Am aflat de la ea însăși că devora toate cărțile pe care le găsea prin casă (nu puține), că la fiecare sfârșit de an juca în scenete teatrale, că umbla desculță și cu vacile pe izlaz, dar recita din Coșbuc, Topârceanu sau Alecsandri. Am putut afla și că o băteau cu toții pe unde o prindeau, și bunicu', și frații ei mai mari – popa Gheorghe și învățătorul Tică (cel care a murit în retragerea de pe frontul spre răsărit) – fiindcă se furișa zilnic pe sub tufe și citea tot ce-i cădea în mână.

– De ce mă băteau toți, țață Paraschivo? întreba mama pe una dintre bătrânele din sat.

– Erai seacă rău, Zizi!!!

Atât putea să explice bătrâna.

– Erai reă, mamă? o întrebam eu.

– Rea, dar dreaptă! îmi răspundea invariabil.

Puteam mai bine s-o întreb de ce mă bătea atât de crunt pe mine. Nu am întrebat niciodată, fiindcă mă lămurea po-recla lui bunicu-meu, care, când întreba de mine, zicea:

– Unde e, mă, „Ucigă-l toaca“ ăla? Unde umbli, mă, Afumatule?

Așa vorbea despre mine, așa mă strigau toți... Pentru el, eram întruchiparea Satanei. De ce să mai întreb eu acum pentru ce mă băteau cu toții? Fiindcă știu. Am împrăștiat pe la colegii din clasele primare salba de argint a familiei, moștenită din tată în fiu, cu care se împodobeau toate miresele din sat la nunta lor, ca să-mi procur briceag și bici. Am făcut focul în beciul casei și am aruncat în foc cartușe din 1916 găsite în acoperișul unei poverne. Am plecat pe munte, într-o vară, cu toată gașca MiFloReViNeGi (Mihai, Florin, Relu, Viorel, Nelu și Gigi), ca să ne facem haiduci, în clasa a VI-a. Apoi am plecat cu o plută confecționată de noi înșine din plăci de plută, furate de la o construcție frigorifică, lipite cu smoală știtită de la șantierul unde se turna asfaltul, cu scopul de a ajunge la Dunăre...

Ehei, să atingi Dunărea pe o plută pusă la apă în Călimănești, numai în chiloți și fără niciun fir de mâncare la tine, e o performanță mai teribilă decât a oricăror cireșari! Aventura a ținut doar până la Vâlcea.

Să scoți din pământ un revolver cu butoi, curățat de rugină în petrol lampant, și să încerci să fabrici cartușe, dacă nu se vor potrivi cele furate de copiii șefului Miliției de la tat-su, sau să visezi cum faci o rachetă, ca Baronul Münchhausen, pe care s-o umpli cu praf de pușcă scos din cartușele uriașe găsite – câte trei, câte trei – în acoperișul povernei din Șerbănești și să vrei să te catapultezi peste Olt, mda, s-ar aduna câteva motive de chelfăneală...

Nu am întreat-o niciodată pe mama ce motive crede că aveau ai ei s-o cotoagească, așa subțirică și pipernicită cum era, dar știu bine proverbul cu capra, cu iada... și cu casa!

Până la urmă, important este faptul că eu și cu mama mea, la care mă uitam ca la o icoană și căreia i-am zis odată, de nu a uitat până a murit, „Ce frumoasă ești, mă-mico!“, am devenit un tandem indestructibil, din care eu m-am ales cu un fel de însământare pe viață a iubirii de frumos, de poezie, de teatru. Îmi povestea cum, pe la doi ani, când am răcit și am făcut aprindere de plămâni și febră de 41°, deliram urcând pe pereți și recitând *El Zorab*...

Asta era și explicația pe care mama i-o dădea surorii mele, Raluca:

– Ce vrei tu, fetița mea? Cu fratele tău am stat trei ani și jumătate înainte de a veni tu pe lume, trebuie să mă înțelegi și să nu te mai plângi că-l iubesc mai mult pe el!

Asta fiindcă Raluca îi reproșa că pe ea n-o iubește ca pe mine...

O voi pomeni adesea în această carte pe mama. Nu pentru că îmi propun, ci pentru că mi se va impune de acolo, din lumea cealaltă.

O, mamă, dulce mamă!

Am avut și un tată. Tata Costică. Totică îl striga fetița mea, Ștefana, când era mică. Copiii simt cel mai bine bunătața și iubirea. Copiii și câinii, care îi latră doar pe cei răi. Pe tata nici urșii nu-l hăituiau, deși deseori veneau și ne furau porcul din bătătură. Sau stupii. Urla mama, aprigă ca Menelaos:

– Săi, Costică, ia toporul, fă-l să lase porcul!

Parcă auzeam cum „jalnic vâjâie prin noapte glasul codrilor de brad“.

Tata se refugia în ziarul lui sau asculta Europa Liberă până la epuizare. Bland ca un mucenic, purtând în tăcere singurul complex pe care-l poate avea un bărbat tânăr: o chelie ca aceea a Sfântului Petru, de la tifosul exantematic căpătat în armată, care-l făcea să nu scoată pălăria decât în biserică – și nici acolo cu plăcere.

Micuț, fragil, făcut la bătrânețe de un tată care, rămas văduv cu șapte-opt copii, se căsătorise cu o fată mult mai tânără și care, după ce i-a crescut pe cei mari, dintre care au rămas doar doi, scăpați de la tuberculoză, a făcut și ea un singur copil cu acest bărbat de șaizeci și cinci de ani, un copil mult mai tânăr decât frații lui, deja însurați: Costică.

Pe vremuri, bătrânul fusese primar, își schimbase numele din Zamfirache în Zamfirescu, la sfatul lui I.L. Caragiale, care, Inspector al Școalelor din Lovișteea, stătuse o vară întreagă la Călimănești, probabil prin anii 1882 sau 1883, de unde și pomenirea Grădinii Zăvoiu din marginea orașului (Vâlcea) în *O scrisoare pierdută*.

Lesne de înțeles cum a crescut, de la zece ani, copilul acesta rămas orfan de tată și în grija unei mame care, deși tânără, nu și-a mai găsit alinarea decât cumpărând, în ziua pensiei de urmaș, pâine pentru toată lumea, apoi cumpărând băutura din banii ce-i mai rămăseseră. Cu limbă de moarte i-a rugat mama Veta pe cei doi băieți mai mari:

– Să aveți grijă de copilul meu cum am avut și eu de voi, care ați ajuns oameni mari!

Erau profesori amândoi. Și au avut câtă grijă au putut. Copilul nu prea se omora cu cartea, a învățat la profesională puțină tâmplărie, începuse să cam bea. S-au trezit Ion și Nae Zamfirescu, frații, cu o problemă care trebuia rezolvată curând. Au împărțit bruma moștenită de la